

Lag

om ändring av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) 15 och 16 §, 2 kap., 32 § 2 mom., 34—36 §, 8 kap. samt 71, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81 a och 86 §, av dem 15, 74, 75, 76, 77, 79 och 81 a § sådana de lyder i lag 609/2022, 16 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 702/1982, 96/1991 och 609/2022, 32 § 2 mom. och 34, 36 och 80 § sådana de lyder i lag 1166/2022, 35 § sådan den lyder i lag 26/1984 samt 71 § sådan den lyder i lag 1649/2015, *ändras* 1 § 2 mom., 2, 9 och 31 §, det inledande stycket i 32 § 1 mom. och 32 § 3 mom., 33, 37—39 och 42 a §, 42 b § 1—3 mom., 42 m § 1 mom., 42 n § 3 mom., 42 q §, 81 b § 1 mom. 1 och 2 punkten samt 82 §,

sådana de lyder, 1 § 2 mom. i lag 1369/1996, 9 och 39 § i lag 609/2022, 2 § delvis ändrad i lagarna 26/1984, 1369/1996 och 1166/2022, 31 § i lagarna 609/2022 och 1166/2022, det inledande stycket i 32 § 1 mom., 42 a §, 42 b § 3 mom., 42 m § 1 mom., 42 n § 3 mom., 42 q § och 81 b § 1 mom. 1 och 2 punkten i lag 381/2016, 32 § 3 mom., 37 § och 42 b § 1 och 2 mom. i lag 1166/2022, 33 och 38 § i lagarna 381/2016 och 1166/2022 och 82 § i lagarna 1539/2009 och 609/2022, samt

fogas till 1 §, sådan den lyder i lagarna 1369/1996 och 381/2016, ett nytt 3 mom. och till 81 b § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 381/2016 och 609/2022, en ny 1 a-punkt som följer:

1 §

För en i 1 mom. avsedd person ordnas socialservice som en begränsning i funktionsförmågan till följd av personens funktionsnedsättning förutsätter i första hand med stöd av socialvårdslagen (1301/2014) och lagen om funktionshinderservice (/) samt hälso- och sjukvårdstjänster med stöd av hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010).

Syftet med specialomsorgerna är att stödja förmågan att leva självständigt för en i 1 mom. avsedd person och hans eller hennes möjligheter att ta tillvara sin självbestämmanderätt samt att trygga ett tillräckligt i 16 § i lagen om funktionshinderservice avsett krävande multiprofessionellt stöd av god kvalitet i enlighet med personens individuella behov och intressen.

2 §

Till specialomsorgerna hör

1) i 16 § i lagen om funktionshinderservice avsett krävande multiprofessionellt stöd som genomförs i en i 9 § i denna lag avsedd enhet för krävande multiprofessionellt stöd som en del av i 21 c § i socialvårdslagen avsett serviceboende med heldygnsomsorg eller i 22 § i den lagen avsedd service på en institution eller som den del av i 67 § 1 mom. i hälso- och sjukvårdslagen avsedd specialiserad sjukvård som ges på en avdelning för psykiatrisk vård av personer med utvecklingsstörning,

2) sådana medicinska, psykologiska och sociala undersökningar som utförs vid en enhet för krävande multiprofessionellt stöd och som specialomsorger oberoende av en persons vilja förutsätter,

3) arbetsverksamhet enligt 27 e § i socialvårdslagen (710/1982), dagverksamhet enligt 25 § i lagen om funktionshinderservice och arbetsverksamhet enligt 27 § i lagen om funktionshinderservice i anslutning till krävande multiprofessionellt stöd enligt 16 § i lagen om funktionshinderservice.

9 §

Välfärdsområdet ska ha ett sådant antal enheter för krävande multiprofessionellt stöd som motsvarar behovet i området.

Enheter för krävande multiprofessionellt stöd är sådana i 21 c § i socialvårdslagen avredda enheter för serviceboende med heldygnsomsorg och i 22 § i den lagen avsedda institutioner samt i 67 § 1 mom. i hälso- och sjukvårdslagen avsedda avdelningar för psykiatrisk vård av personer med utvecklingsstörning, som har tillgång till tillräcklig expertis i medicin, psykologi och socialt arbete för genomförande och uppföljning av krävande multiprofessionellt stöd.

31 §

För beslutsfattandet i fråga om tillhandahållandet av specialomsorger ska det i välfärdsområdet finnas en beslutande sakkunniggrupp för krävande multiprofessionellt stöd, till vars medlemmar hör minst tre tjänsteinnehavare inom välfärdsområdet så, att expertis inom medicin, psykologi och socialt arbete är företrädda i sakkunniggruppen.

Ansökan om specialomsorger ska lämnas till den beslutande sakkunniggruppen för krävande multiprofessionellt stöd. Sakkunniggruppen beslutar om tillhandahållande och avslutande av specialomsorger.

32 §

En person kan oberoende av sin vilja förordnas att bli intagen på en i 9 § avsedd enhet för krävande multiprofessionellt stöd, om han eller hon

En skriftlig ansökan om att en person oberoende av sin vilja ska förordnas att bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd ska göras hos den beslutande sakkunniggruppen för krävande multiprofessionellt stöd. Ansökan får göras av personens lagliga företrädare eller en anhörig eller en annan närstående.

33 §

Om den beslutande sakkunniggruppen för krävande multiprofessionellt stöd på grund av en ansökan enligt 32 § och andra behövliga undersökningar och utredningar inom social- och hälsovården, anser det vara uppenbart att det finns förutsättningar för att förordna en person att oberoende av sin vilja ska bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd, ska sakkunniggruppen förordna att personen ska tas in för undersökning på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd. I brådskande fall ska ett skriftligt beslut om förordnande till undersökning fattas utan dröjsmål och i övrigt senast sju dagar efter det att en ansökan som avses i 32 § har inkommit. Innan personen förordnas till undersökning ska hans eller hennes egen åsikt klarläggas. Bestämmelser om hörande av personen själv och av hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare finns i förvaltningslagen (434/2003). Om en myndig person inte har någon laglig företrädare ska i situationer som avses i 9 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), nedan *socialvårdens klientlag*, en anhörig eller en annan närstående som är med och planerar och genomför servicen ges tillfälle att bli hörd. På hörandet tillämpas vad som föreskrivs i förvaltningslagen. Dessutom ska föräldrarna till en minderårig och den person som tagit hand om och fostrat den minderårige omedelbart innan den minderårige förordnas till undersökning ges tillfälle att bli hörda. På hörandet tillämpas vad som föreskrivs i förvaltningslagen.

En person får vara intagen för undersökning i högst fjorton dagar från det att beslutet om förordnande fattades. Intagningen ska avslutas genast, om det under tiden framkommer att det inte finns förutsättningar för att förordna personen att bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd oberoende av sin vilja. Undersökningen ska göras av en legitimerad läkare, en legitimerad psykolog och en legitimerad socialarbetare som är anställda i tjänsteförhållande och förtrogna med omsorgen om personer med utvecklingsstörning och vid behov av andra yrkesutbildade personer inom socialvården eller hälso- och sjukvården. När undersökningen görs ska tidigare utredningar för bedömning av personens behov av socialvård eller hälso- och sjukvård eller av personens funktionsförmåga beaktas. Vid undersökningen ska också personens egen åsikt klarläggas samt personen och andra som avses i 1 mom. ges tillfälle att bli hörda. På hörandet tillämpas vad som föreskrivs i förvaltningslagen. Ett utlåtande undertecknat av läkaren, psykologen och socialarbetaren ska upprättas om undersökningen. Utlåtandet ska innehålla ett motiverat ställningstagande till om det finns förutsättningar för att förordna personen att bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd oberoende av sin vilja.

När undersökningen slutförts ska den beslutande sakkunniggruppen för krävande multiprofessionellt stöd besluta huruvida personen oberoende av sin vilja ska förordnas att bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd. Beslutet ska fattas skriftligt senast 14 dagar från det att beslutet om förordnande om intagning för undersökning fattades. Beslutet ska innehålla ett motiverat ställningstagande till om det finns förutsättningar för att förordna personen att bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd oberoende av sin vilja. Ett beslut om att förordna en person att bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd oberoende av sin vilja ska omedelbart, dock senast fjorton dagar från det att beslutet fattades, underställas förvaltningsdomstolen. Förvaltningsdomstolen ska handlägga ärendet skyndsamt.

37 §

Om det vid undersökning av en person som oberoende av sin vilja har förordnats att bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd eller vid ordnande av vård och omsorg för honom eller henne framgår att förutsättningar saknas för att förordna personen att oberoende av sin vilja bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd, ska den beslutande sakkunniggruppen för krävande multiprofessionellt stöd eller, i den situation som avses i 19 § 2 mom. i mentalvårdslagen (1116/1990) Institutet för hälsa och välfärd, på förslag av sakkunniggruppen genast besluta att de av viljan oberoende specialomsorgerna ska avslutas.

38 §

En person får hållas kvar på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd högst ett halvt år på grundval av ett beslut om förordnande till specialomsorger oberoende av personens vilja. Om det innan fristen går ut förefaller uppenbart att det fortfarande finns förutsättningar för att förordna personen att bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd oberoende av sin vilja, ska personen utan ett särskilt beslut om förordnande till undersökning, enligt vad som föreskrivs i 33 § 2 mom. undersökas på nytt och ett nytt utlåtande om undersökningen lämnas. Ett beslut om fortsatta specialomsorger oberoende av personens vilja på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd i högst ett halvt år ska i överensstämmelse med 33 § 3 mom. fattas skriftligt innan det har gått ett halvt år från förordnandet om intagning för specialomsorger oberoende av personens vilja. Beslutet ska underställas förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i 33 § 3 mom. Därefter ska förutsättningarna för fortsatta specialomsorger oberoende av personens vilja utredas på samma sätt minst en gång i halvåret.

En person som blivit intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd oberoende av sin vilja och personens lagliga företrädare har rätt att få förutsättningarna för fortsatta specialomsorger oberoende av personens vilja bedömda av den beslutande sakkunniggruppen för krävande multiprofessionellt stöd medan specialomsorgerna pågår också innan halvårsfristen löpt ut. Om en person som är myndig saknar laglig företrädare, har utöver honom eller henne själv också anhöriga eller andra närstående som deltar i planeringen och genomförandet av servicen

samma rätt i situationer som avses i 9 § 1 mom. i socialvårdens klientlag. Ingen ny bedömning behöver göras om det har gått mindre än en månad sedan den föregående bedömningen och det är uppenbart att det inte skett någon förändring i personens tillstånd. Orsaken till att ingen bedömning görs ska skrivas in i journalerna.

39 §

Ett välfärdsområde som ordnar specialomsorger ska ordna transport mellan verksamhetsenheter för personer som förordnats till specialomsorger oberoende av sin vilja eller till undersökningar som föregår specialomsorger oberoende av personens vilja.

42 a §

Åtgärder som stöder förutsättningarna att klara sig på egen hand och stöder självbestämmanderätten

De åtgärder som stöder och främjar en persons förutsättningar att klara sig på egen hand och personens självbestämmanderätt ska skrivas in i klientplanen för den som ges specialomsorger. Klientplanen ska ses över vid behov, dock minst var sjätte månad, om det inte är uppenbart onödigt. När klientplanen ses över ska man särskilt bedöma hur den begränsningsåtgärd som använts inverkar på klientplanen.

Utöver det som föreskrivs i 3 kap. i lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015) ska klientplanen innehålla uppgifter om

1) åtgärder som stöder och främjar en personens förutsättningar att klara sig på egen hand och stärker självbestämmanderätten,

2) skäligen anpassningar som tryggar att personen fullt ut kan delta och vara delaktig,

3) de kommunikationsmetoder personen använder,

4) de sätt på vilka personens specialomsorger ges primärt utan begränsningsåtgärder,

5) de begränsningsåtgärder som enligt en bedömning krävs när personen ges specialomsorger.

Klientplanen ska utarbetas i samarbete med den som ges specialomsorger samt hans eller hennes lagliga företrädare eller, i situationer som avses i 9 § 1 mom. i socialvårdens klientlag, personens lagliga företrädare eller anhöriga eller andra närstående personer som deltagit i planeringen och genomförandet av servicen, om det inte finns ett uppenbart hinder för det.

En enhet för krävande multiprofessionellt stöd ska ha ett tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom socialvården och hälso- och sjukvården samt övrig personal med tanke på verksamheten och de särskilda behoven hos dem som ges specialomsorger.

Den som ger specialomsorger ska se till att

1) personalen i enheten för krävande multiprofessionellt stöd introduceras i och får anvisningar om arbetsmetoder och sätt genom vilka man i fråga om en person som ges specialomsorger stöder och främjar förutsättningarna att klara sig på egen hand och hans eller hennes självbestämmanderätt,

2) de yrkesutbildade personerna inom socialvården eller hälso- och sjukvården i personalen vid enheten för krävande multiprofessionellt stöd utbildas i att förebygga situationer som kräver användning av begränsningsåtgärder och att använda begränsningsåtgärder korrekt,

3) det i enheten för krävande multiprofessionellt stöd främjas ibruktagande av arbetsformer som är alternativa till begränsningsåtgärder och rehabiliterande,

4) förutsättningarna för personer som ges specialomsorger att klara sig på egen hand och deras självbestämmanderätt stöds och främjas med ändamålsenliga möbler, redskap och planlösningar.

42 b §

Tillämpningsområdet för bestämmelserna om användning av begränsningsåtgärder

Begränsningsåtgärder enligt 42 f—42 n § får, under de förutsättningar som anges nedan, användas inom specialomsorgerna när tjänster inom krävande multiprofessionellt stöd ordnas i en i 9 § avsedd enhet för krävande multiprofessionellt stöd. Sådant annat kvarhållande än kortvarigt kvarhållande som avses i 42 § 3 mom. får användas endast i specialomsorger oberoende av en persons vilja.

En förutsättning för användning av begränsningsåtgärder är dessutom att enheten för krävande multiprofessionellt stöd har tillräcklig sakkunskap inom medicin, psykologi och socialt arbete för att genomföra och följa krävande multiprofessionellt stöd.

Begränsningsåtgärder enligt 42 f—42 h och 42 k § får utöver det som föreskrivs i 1 mom. också användas i följande fall inom specialomsorgerna:

1) arbetsverksamhet enligt 27 e § i socialvårdslagen (710/1982), när den ordnas på en verksamhetsenhet inom socialvården som har tillräckligt många yrkesutbildade personer inom socialvården eller hälso- och sjukvården, eller

2) dagverksamhet enligt 25 § i lagen om funktionshinderservice, när den ordnas på en verksamhetsenhet inom socialvården som har tillräckligt många yrkesutbildade personer inom socialvården eller hälso- och sjukvården.

42 m §

Rörelsefrihet under övervakning

En yrkesutbildad person inom socialvården eller hälso- och sjukvården som ingår i personalen på verksamhetsenheten får övervaka rörelsefriheten på verksamhetsenheten för en person som får specialomsorger, hur han eller hon avlägsnar sig från verksamhetsenheten och rör sig utanför enheten eller gården i anslutning till enheten, om det är sannolikt att personen i annat fall skulle äventyra sin egen eller andras hälsa eller säkerhet. När andra metoder inte räcker till kan rörelsefriheten övervakas med en teknisk apparat som personen bär på sig, enligt en plan med hjälp av ledsagare eller på något annat sätt. Planen för rörelsefrihet ska skrivas in i personens klientplan. När rörelsefriheten övervakas ska det särskilt ses till att andras rörelsefrihet inte inskränks.

42 n §

Kvarhållande

En person som får specialomsorger oberoende av sin vilja kan också i övrigt och inte bara kortvarigt hållas kvar, om rörelsefrihet under övervakning enligt 42 m § inte lämpar sig eller räcker till som åtgärd. Ett skriftligt beslut om kvarhållande i högst sju dagar ska fattas av den ansvariga föreståndaren för verksamhetsenheten. Vid kvarhållande i en längre tid, totalt högst 30 dagar, ska det skriftliga beslutet fattas av den ansvariga föreståndaren anställd i tjänsteförhållande eller av en socialarbetare anställd i tjänsteförhållande, om den ansvariga föreståndaren inte är anställd i tjänsteförhållande. Samtidigt ska den som fattar beslutet av de sakkunniga som avses i 42 b § 2 mom. begära bedömning om kvarhållande och beakta bedömningarna. Därutöver ska de sakkunniga som avses i 42 b § 2 mom. regelbundet kontrollera och utvärdera användningen av begränsningsåtgärden. En plan för utomhusvistelse och övrig rätt att röra sig den tid

som kvarhållandet pågår ska skrivas in i personens klientplan. Vid kvarhållande ska det särskilt ses till att andras rörelsefrihet inte inskränks.

42 q §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare bestämmelser om tillräcklig sakkunskap inom medicin, psykologi och socialt arbete enligt 9 § 2 mom., om det tillräckliga antalet yrkesutbildade personer inom socialvården och hälso- och sjukvården och övrig personal enligt 42 a § 4 mom. och om utbildningen för yrkesutbildade personer inom socialvården och hälso- och sjukvården enligt 42 a § 5 mom. 2 punkten får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

81 b §

Följande beslut får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen:

1) ett beslut som avses i 31 § 2 mom. och som gäller tillhandahållande eller avslutande av specialomsorger,

1 a) ett skriftligt beslut som avses i 33 § 1 mom. och som gäller förordnande av en person till undersökning,

2) ett skriftligt beslut som avses i 33 § 3 mom. och som gäller förordnande om att en person ska bli intagen på en enhet för krävande multiprofessionellt stöd oberoende av sin vilja,

82 §

På sökande av ändring i förvaltningsdomstol tillämpas lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2023.

Ansökningar som är anhängiga vid ikraftträdandet av denna lag ska behandlas med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Ett ärende som gäller ändringssökande som är anhängigt vid ikraftträdandet av denna lag slutförs med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Ändring i ett specialomsorgsprogram får sökas med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Beslut som fattats med stöd av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag förblir i kraft under den giltighetstid som antecknats i besluten, dock högst tre år från ikraftträdandet av denna lag. Besluten ska dock på initiativ av personen med funktionsnedsättning alltid ändras så att de överensstämmer med den lagstiftning som gäller efter ikraftträdandet av denna lag, eller på initiativ av välfärdsområdet ändras så att de överensstämmer med den lagstiftning som gäller efter ikraftträdandet av denna lag, när servicebehovet hos personen med funktionsnedsättning förutsätter det.

Med avvikelse från vad som anges ovan är ett beslut om rehabiliterande småbarnspedagogik som fattats med stöd av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag i kraft under den giltighetstid som antecknats i beslutet.

Helsingfors den 14 april 2023

Republikens President

Sauli Niinistö

Familje-och omsorgsminister Krista Kiuru